

ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ
Κύπρος και Ιταλία, μια υπέροχη συνάντηση
Paola Anselmi

Μουσικοί Στόχοι

Τα παιδιά αναμένεται:

1. Να τραγουδούν σε σωστή τονικότητα το ρεφραίν του τραγουδιού *Ντίλι ντίλι* καθώς και κάποια από τα αυθεντικά λόγια (υποδεικνύοντας τους κεντρικούς χαρακτήρες), με μελωδική ακρίβεια και καλή προφορά, ακολουθώντας το τραγούδι ενώ εκτελείται από τον δάσκαλο.
2. Να τραγουδήσουν κάποιους από τους αυθεντικούς ιταλικούς στίχους (υποδεικνύοντας τους κεντρικούς χαρακτήρες) του Ιταλικού *Alla Fiera dell'Est*, με μελωδική ακρίβεια και καλή προφορά, ακολουθώντας το τραγούδι ενώ εκτελείται από τον δάσκαλο.
3. Να έρθουν σε επαφή και να γνωρίσουν το δίσημο ρυθμό και να είναι ικανοί να συνοδεύσουν στον κύριο ρυθμικό παλμό είτε φωνητικά είτε με το σώμα (κρουστά σώματος) είτε με κάποια διαθέσιμα όργανα.
4. Να εξοικειωθούν με το μέτρο 7/8, το οποίο χρησιμοποιείται ευρέως στην παραδοσιακή μουσική της Ελλάδας και της Ισπανίας, μέσα από μια προπαρασκευαστική δραστηριότητα.
5. Να κατανοήσουν τη δομή «στροφή-ρεφραίν» (φόρμα ροντό).
6. Να εκφράσουν τα κύρια μελωδικά και ρυθμικά χαρακτηριστικά του ρεφραίν του κυπριακού τραγουδιού μέσα από κίνηση σώματος.
7. Να είναι ικανά να αναπαραστήσουν γραφικά την κίνηση αυτή.
8. Να εξερευνήσουν την έννοια της κλιμάκωσης, και στη μουσική αλλά και στα μαθηματικά, ως μια διαθεματική εμπειρία.
9. Να εξασκηθούν στην προσεχτική και τη συμμετοχική ακρόαση (Campbell, 2004).
10. Να αναπαριστούν κάποιες φόρμες και δράσεις σχετικές με γραφικές αναπαραστάσεις με το σώμα τους, σε συγκεκριμένο σημείο μιας μουσικής δραστηριότητας.
11. Να είναι ικανά να ακολουθήσουν μια πιο περίπλοκη μουσική παρτιτούρα, συντονίζοντας τραγούδι, ατομική κίνηση και ομαδική δράση.
12. Να μπορούν να αναγνωρίζουν παρόμοιες μουσικές φόρμες (ροντό- στροφή/ρεφρέν), παρόλο που μπορεί να τραγουδιούνται σε διαφορετικές γλώσσες.
13. Να εξερευνήσουν διαφορετικά μουσικά στυλ (όπως το Ραπ), ώστε να δημιουργήσουν κάτι αυθεντικό το οποίο συγχωνεύει ή συνδυάζει δύο παραδοσιακά τραγούδια από Ιταλία και Κύπρο.
14. Να ενσωματώσουν ένα νέο μουσικό κείμενο μέσα σε ένα μουσικό πλαίσιο, σεβόμενοι με ακρίβεια το μέτρο.
15. Να βιώσουν τη διαφορά που υπάρχει μεταξύ απαγγελίας και μελωδικής απόδοσης σε ένα τραγούδι.
16. Να κατανοήσουν τη διαφορά αντίθετων εννοιών στη μουσική (όπως *forte/piano* – αργά/γρήγορα – *staccato/legato*), μέσα από τη χρήση του σώματος και μέσα από γραφική αναπαράσταση.
17. Να αναπτύξουν συντονισμό στην κίνηση σε ατομικό και ομαδικό επίπεδο.

Κοινωνικο- πολιτιστικοί στόχοι

Τα παιδιά αναμένεται να:

1. Να εξασκηθούν στην κατανόηση ξένων γλωσσών και να μπορούν να συγκρίνουν τη δικιά τους μουσική αντίληψη με αυτή άλλων χωρών με ίδιες ρίζες.
2. Να μπορούν να συγκρίνουν δύο διαφορετικά παραδοσιακά υλικά παρά τις ομοιότητες τους: *Alla Fiera dell'Est* (Ιταλία) και *Ντίλι ντίλι* (Κύπρος).

3. Να μπορούν να συγχωνεύσουν δύο τραγούδια από διαφορετικές χώρες, δημιουργώντας μια καινούργια μουσική και δημιουργική δράση, ενώ ταυτόχρονα να μπορέσουν να διατηρήσουν την αυθεντικότητα των δύο τραγουδιών.
4. Να συμπεριλάβουν όλες τις δραστηριότητες στο καθημερινό τους πρόγραμμα, και στην αυθεντική τους μορφή αλλά και σε παραλλαγή, στην τάξη, στο ελεύθερο παιχνίδι και στο σπίτι.
5. Να ευαισθητοποιηθούν οι οικογένειες των παιδιών να ανακαλύψουν το δικό τους παραδοσιακό υλικό, να μοιραστούν μουσικές παραδόσεις άλλων χωρών, καθώς θα ενισχυθεί η αίσθηση της αποδοχής της διαφορετικότητας, και θα καλωσορίσουν και άλλες παραδόσεις, μέσα από τη σχέση τους με το δάσκαλο και τα παιδιά που συμμετέχουν σε τέτοιες εμπειρίες.

Εκπαιδευτικοί Στόχοι

Τα παιδιά αναμένεται:

1. Να μάθουν έννοιες από διαφορετικά θέματα μέσα από τις μουσικές δραστηριότητες.
2. Να ενισχύσουν τη μνήμη συσχετισμού μεταξύ γραφικής αναπαράστασης, σωματικής κίνησης και μουσικού υλικού.
3. Να ενισχύσουν τις δεξιότητες προσοχής και συγκέντρωσης στη μουσική ακρόαση.
4. Να συνηθίσουν να μοιράζονται ιδέες και απόψεις και να έχουν την ευκαιρία να παγιώσουν τη δική τους προσωπική κριτική σκέψη.
5. Να μάθουν πώς να εκφράζουν την δική τους άποψη, τόσο λεκτικά όσο και χρησιμοποιώντας μουσικά παραδείγματα και συμπεριφορές.

Ηλικία παιδιών

6 Ετών

Προηγούμενες γνώσεις και δεξιότητες των παιδιών

Τα παιδιά είναι στην Α' τάξη του Δημοτικού σχολείου και ποτέ δεν είχαν οποιαδήποτε ομαδική μουσική εμπειρία, παρά μόνο ατομική σε διάφορα πλαίσια:

- Ικανότητα να συντονίζουν, ακρόαση, τραγούδι και εκφραστική κίνηση.
- Καλές γλωσσικές δεξιότητες και ικανότητα να μιλάνε με ευκρίνεια και να αναπαράγουν λέξεις και ήχους.
- Ικανότητα να διαβάζουν απλές προτάσεις.
- Ικανότητα να μοιράζονται απόψεις και να εκφράζουν συναισθήματα, αισθήματα, ιδέες, λύσεις για να φτιάξουν ένα νέο υλικό βασισμένο σε μουσικούς ήχους, λεκτική, μουσική και κινητική έκφραση.
- Γνώση των αριθμών και πρόσθεσης/διαδοχής.
- Γενικές γνώσεις για το περιβάλλον.
- Ικανότητα να αναπαριστούν σχήματα από εικόνες ή να σχεδιάζουν με το σώμα τους σχήματα (δραστηριότητα ατομική ή σε ζευγάρια).

Υλικά

Ηχητικό Υλικό: *Ντίλι ντίλι* (Κύπρος), *Alla Fiera dell' Est* (Ιταλία) – Νέα ορχηστική εκδοχή που συγχωνεύει και τα δύο υλικά.

Αντικείμενα: Χαρτιά, χρωματιστοί μαρκαδόροι, κινέζικα ξυλάκια.

Διδακτικά βοηθήματα: Το βιβλίο με την ιστορία *Ντίλι ντίλι* - εικόνες με ζώα και χαρακτήρες της ιστορίας – μαριονέτα ενός μάγου.

Μουσικά όργανα: τύμπανα, μεταλικά: τρίγωνα, κύμβαλα, ραβδόφωνα σχετικά με την τονικότητα των τραγουδιών.

Πλano Μαθήματος 1: Το μαγικό ξόρκι και ο μάγος φίλος μας

Μουσικοί στόχοι

Τα παιδιά αναμένονται:

1. Να απομονώσουν το ρεφρέν καθώς ακούνε τη μουσική ιστορία από το *Ντίλι ντίλι* και να το αναπαραστήσουν μέσα από μια δράση.
2. Να τραγουδήσουν σε σωστή τονικότητα το ελληνικό ρεφρέν, ακολουθώντας το ρυθμό του τραγουδιού και να προφέρουν σωστά κάποιες ελληνικές λέξεις.
3. Να ακολουθήσουν μια παρτιτούρα.
4. Να χτυπήσουν ρυθμικά οστινάτι ή ρυθμικά μοτίβα, με βάση και το μέτρο 7/8, χρησιμοποιώντας το σώμα τους ή παίζοντας κάποιο μικρό μελωδικό ή ρυθμικό όργανο.
5. Να εκφράσουν αυτό που αντιλαμβάνονται από τα ρυθμικά και μελωδικά στοιχεία του ρεφρέν μέσα από σωματική κίνηση.
6. Να αναγνωρίσουν τη δομή της φόρμας ροντό: στρφή/ρεφρέν.
7. Να εξοικειωθούν με την έννοια της «πρόσθεσης».

Περιγραφή του μαθήματος, της πορείας και στρατηγικές διδασκαλίας

1. Μόλις μπούμε στην τάξη λέμε στα παιδιά ότι ένας φίλος έχει έρθει να μας επισκεφθεί σήμερα, και δείχνουμε τη μαριονέτα του μάγου (η οποία προηγουμένως ήταν κρυμμένη πίσω στην πλάτη μας). Λέμε στα παιδιά ότι ο μάγος ήρθε από πολύ μακριά για να γνωρίσει νέους φίλους και πως μιλάει σε διαφορετική γλώσσα από τη δικιά μας. Αφού δεν γνωρίζομαστε, είναι αρχικά λίγο φοβισμένος αλλά μόλις γνωριστούμε και γίνουμε φίλοι θα του ζητήσουμε να παίξει μαζί μας χρησιμοποιώντας το μαγικό του ραβδί. (Το ξόρκι του μάγου θα είναι ένα ρυθμικό μοτίβο παρμένο από ρεφρέν του τραγουδιού *Ντίλι ντίλι* - Κύπρος, το οποίο παρατίθεται παρακάτω);

nti i li nti i li o lo ghrou son man ti lin

3

nti i li nti i li o lo ghrou son man ti lin

Με το ξόρκι αυτό θα μπορεί να μας μεταμορφώσει σε ζώα και χαρακτήρες που αναφέρονται στο τραγούδι και τα παιδιά θα πρέπει να τα αναπαραστήσουν με μιμητικές κινήσεις.

2. Θα ζητήσουμε από το μάγο να μας μάθει ένα ξόρκι στη δικιά του γλώσσα και θα μπορούμε να μάθουμε το ελληνικό ξόρκι: “*Ντίλι ντίλι ολόγρουσον μαντίλιν, ντίλι ντίλι ολόγρουσον μαντίλιν*” λέγοντας το πάνω στο ρυθμικό μοτίβο που παραθέσαμε πιο πάνω και τα παιδιά εκτέλεσαν πιο πριν, και θα το απαγγείλουν με μυστηριώδη τρόπο. Θα το επαναλάβουμε αρκετές φορές, ακολουθώντας το ρυθμό τον οποίο καθορίζει ο μάγος με το ραβδί του, ενώ θα πρέπει να βρούμε τρόπο να το μοιραστούμε με τα παιδιά:

Μπορούμε να δώσουμε στα παιδιά ένα δικό τους μαγικό ραβδί (για παράδειγμα ένα κινέζικο ξυλάκι) και να τους ζητήσουμε να εκτελούν το ξόρκι.

Θα μπορούσαμε να χρησιμοποιήσουμε το μαγικό ξόρκι ώστε να ανακατέψουμε ένα μαγικό παρασκεύασμα.

Θα μπορούσαμε να συνοδεύουμε το ξόρκι με ρυθμικά χτυπήματα με τα πόδια.

Θα μπορούσαμε....

Θα μπορούσαμε να ζητήσουμε από τα παιδιά να πουν αυτά τι θα ήθελαν να κάνουν ενώ εκτελούν το ξόρκι ή θα μπορούσαμε να περιμένουμε μήπως κάποιος από τα παιδιά κάνει κάτι διαφορετικό κατά τη διάρκεια της δραστηριότητας.

3. Ο μάγος θα μας πει ότι θέλει να ακούσουμε ένα νέο τραγούδι, όπου μέσα σε αυτό ενσωμάτωσε το ξόρκι και θα μας ζητήσει να ακούσουμε πολύ προσεχτικά το τραγούδι και να βρούμε πότε ακούγεται το ξόρκι (ηχογραφημένη μουσική). Μόλις ακούσουμε το ξόρκι θα πρέπει να κάνουμε μια συγκεκριμένη δράση, κίνηση την οποία επιλέγουμε μαζί.
Αρχικά θα πρέπει να το κάνουμε μαζί με τα παιδιά και μετά σταδιακά να αφήνουμε τα παιδιά μόνα τους να αναγνωρίζουν το ξόρκι και να κάνουν αυτό που ζητήθηκε. Τα παιδιά μπορούν στη συνέχεια να κάνουν και δικές τους δράσεις ή παραλλαγές. Αν κάποια παραλλαγή είναι ενδιαφέρον και σχετική με το ακουστικό υλικό τότε μπορούμε να την τονίσουμε και να τη μοιραστούμε με τα υπόλοιπα παιδιά.
4. Ο μάγος θα μας δείξει ένα βιβλίο που του αρέσει πάρα πολύ και θέλει να μοιραστεί μαζί μας μια ιστορία από την πατρίδα του για ένα κορίτσι το οποίο κάθε βράδυ έμπλεκε ένα χρυσό μαντήλι για τον αγαπημένο της και για όλα όσα συμβαίνουν στην ιστορία με τους υπόλοιπους χαρακτήρες οι οποίοι εμφανίζονται.
5. Θα διαβάσουμε μαζί με τα παιδιά ένα βιβλίο, προσπαθώντας να βρούμε στοιχεία και προχωρώντας στην εξέλιξη της ιστορίας μέσα από «διαδραστική» ανάγνωση, με ερωτήματα, (τι ζώο είναι αυτό? Μπορείτε να δείτε το κορίτσι με το χρυσό μαντήλι σε αυτή την εικόνα?), χρησιμοποιώντας την τοπική διάλεκτο, και επικεντρωνόμαστε στους κεντρικούς χαρακτήρες (το μαντήλι, το ποντίκι, το κερύ, τη γάτα κλπ) και λέγοντας τα ονόματα αυτών των χαρακτήρων στην αυθεντική γλώσσα. (Στην περίπτωση των παιδιών από Ιταλία θα μπορούσαμε να βάλουμε στα παιδιά να ακούσουν μια παλαιότερη εκδοχή ενός τραγουδιού τραγουδισμένο σε ένα πολύ γνωστό παιδικό μουσικό φεστιβάλ σε ιταλικά και ελληνικά).
6. Θα μπορούσαμε να ζωγραφίσουμε εικόνες (ή να ζητήσουμε από τα παιδιά να ζωγραφίσουν εικόνες σε σχολικές ώρες καλλιτεχνικών μαθημάτων) των κεντρικών χαρακτήρων και να παίξουμε με τα ελληνικά τους ονόματα: ο δάσκαλος τοποθετεί τις εικόνες στο πάτωμα σε σειρά ώστε τα παιδιά να μπορέσουν να οπτικοποιήσουν σε μια πολυσυλλεκτική εμπειρία τη σειρά εμφάνισης των χαρακτήρων στην ιστορία του τραγουδιού.

7. Θα ακούσουμε το τραγούδι στα ελληνικά, καλώντας τα παιδιά να ακούσουν τα ονόματα των χαρακτήρων που ζωγράφισαν πιο πριν, συνδέοντας τα με τους χαρακτήρες που βρίσκονται στο βιβλίο (μπορεί να τις δείχνει ο δάσκαλος) – θα μπορούσαμε επίσης να μοιράσουμε την ιστορία σε ατομικές κάρτες ή να δείχνουμε τις εικόνες του βιβλίου σε ένα διαδραστικό πίνακα ώστε να βοηθήσουμε τα παιδιά να δουν όσο γίνεται καλύτερα αλλά και να υπάρχει περισσότερος χώρος για δραστηριότητες κίνησης. Συνεπώς τα παιδιά θα ξεκινήσουν να τραγουδάνε τα ονόματα των κεντρικών χαρακτήρων και το ξόρκι/ρεφρέν μόνο στα ελληνικά από μόνοι τους, σε μια εμπειρία συμμετοχικής ακρόασης.
8. Αν γνωρίζουμε κάποιο συνάδελφο μουσικό που τραγουδά στα ελληνικά και μπορεί να παίζει κάποιο ελληνικό παραδοσιακό μουσικό όργανο (όπως για παράδειγμα μπουζούκι), θα μπορούσαμε να τον καλέσουμε να τραγουδήσει την ιστορία στην τάξη και να ρωτήσουμε τα παιδιά να συγκρίνουν μια ζωντανή μουσική εκτέλεση με μια ηχογραφημένη σχετικά με το συναίσθημα και ήχο.
9. Αν τα παιδιά επιδείξουν γρήγορη εξοικείωση με το ρεφρέν του τραγουδιού τότε θα μπορούσαμε να τους ζητήσουμε να συνοδεύσουν την ακρόαση τραγουδώντας στο ρεφρέν μαζί με τη μουσική κάνοντας κάποιες κινήσεις ή με ρυθμικά χτυπήματα στο σώμα ή θα μπορούσαμε να τους δώσουμε κάποια μικρά μουσικά όργανα (ίσως μεταλλικά, μιας και ο ήχος τους θυμίζει μαγικούς ήχους – τρίγωνα, κύμβαλα μικρά και ραβδόφωνα με τονικότητα σχετική με το τραγούδι).
Εξέλιξη: Για τα παιδιά από την Ελλάδα που ήδη γνωρίζουν το τραγούδι θα μπορούσαμε αφού διαβάσουμε το βιβλίο και ακούσουμε το τραγούδι, να ανακατέψουμε όλες τις ζωγραφιές, να ζητήσουμε να ακούσουν το τραγούδι και χωρίς να κοιτάνε την ιστορία στο βιβλίο να βάλουν τις εικόνες στη σωστή σειρά (καθώς τραγουδούν ταυτόχρονα και το ρεφρέν), έτσι θα δημιουργηθεί μια «μελωδική- αφηγηματική γραμμή» στο πάτωμα που θα επιτρέψει στα παιδιά να βιώσουν μια εμπειρία υψηλής συγκέντρωσης και σταδιακά να δημιουργήσουν μια άτυπη παρτιτούρα.
10. Ας σκεφτούμε μαζί με τα παιδιά τι συμβαίνει στην ιστορία, συστήνοντας την έννοια της κλιμάκωσης (χαρακτήρες κάθε φορά προστίθενται και το μουσικό μέρος μεγαλώνει). Εδώ εμείς (στην περίπτωση της Ιταλίας και Ισπανίας) αναρωτιόμαστε αν εμείς ή τα παιδιά άλλων χωρών γνωρίζουν ένα τέτοιο τύπο τραγουδιού.
11. Σε αυτό το σημείο ο μάγος θα ζητήσει από τα παιδιά να εκφράσουν κινητικά το ξόρκι και κουνά το χέρι του καθώς τραγουδάμε το ρεφρέν του *Ντίλι ντίλι*.
Ζητείται από κάθε παιδί να δείξει σε όλους μας την κίνηση που επινόησε: ζητείται από κάθε παιδί να θυμάται τη δικιά του κίνηση καθώς και τις κινήσεις των συμμαθητών του για να βοηθήσει και όποιον θα τύχαινε να ξεχάσει, καθώς ο δάσκαλος τραγουδά μαζί τους το τραγούδι χωρίς να τραγουδά με ευκρίνεια τα λόγια, παρά μόνο στο ρεφρέν/ξόρκι. Αν η τάξη αποτελείται από πολλά παιδιά τότε μπορεί να τους μοιράσει σε δύο ομάδες. Σε ένα μάθημα θα συμμετέχει κινητικά η μία ομάδα και σε επόμενο μάθημα η άλλη.
12. Θα τελειώσουμε το μάθημά μας καλώντας τα παιδιά να πουν στην οικογένειά τους την ιστορία με το χρυσό μαντήλι και να ρωτήσουν τους γονείς τους ή άλλους συγγενείς, αν τυχαίνει να γνωρίζουν τη μελωδία, και να τους δείξουν την κίνηση που επινόησαν στο μάθημα. Αν δεν γνωρίζουν το τραγούδι τότε τα παιδιά θα τους ρωτήσουν κατά πόσο στο ρεπερτόριο της χώρας τους υπάρχει κάποιο παρόμοιο τραγούδι με αυτό... στο επόμενο μάθημα τα παιδιά θα μας πουν για όλα αυτά.

Αναμενόμενα αποτελέσματα

Να αναγνωρίζουν και να εκτελούν τη φόρμα ροντό: στροφή/ρεφρέν

Να αναγνωρίζουν, να τραγουδούν στη σωστή τονικότητα και να δημιουργήσουν ένα ρεφρέν στα ελληνικά μέσα στη μουσική ιστορία ενώ κινούνται ταυτόχρονα.

Αποδεικτικά στοιχεία μάθησης

Τα παιδιά ακούν την ιστορία του χρυσού μαντηλιού και μπορούν να αναγνωρίσουν τη δομή στροφή/ρεφρέν και το δείχνουν κάνοντας την ίδια χειρονομία – εκφραστική κίνηση όταν ακουστεί το ρεφρέν. Συζητούν για τον ήχο μιας καινούργιας γλώσσας και την εξέλιξη της ιστορίας, μεταφέρουν στους συμμαθητές τους την εμπειρία τους από τις συζητήσεις του καθενός με την οικογένειά τους.

Πλάνο μαθήματος 2: Γραφική αναπαράσταση της κίνησης με στόχο την ερμηνεία μιας άτυπης μουσικής παρτιτούρας

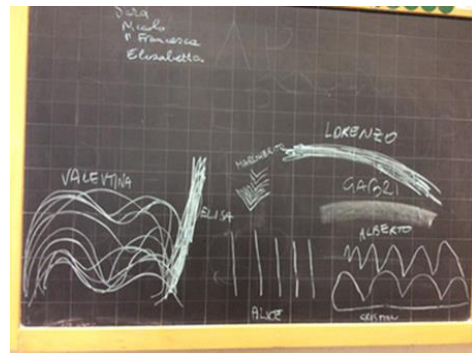
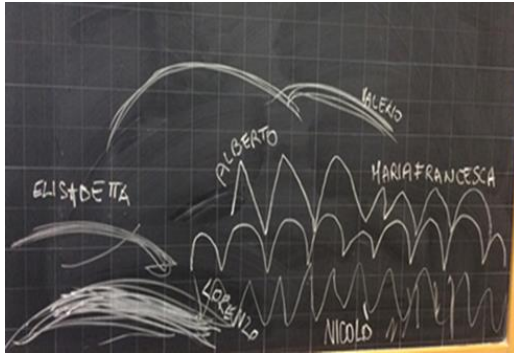
Μουσικοί στόχοι

Τα παιδιά αναμένεται να:

1. Δημιουργούν γραφικά σύμβολα για να αναπαραστήσουν με το δικό τους τρόπο «την αίσθηση της μελωδίας» του ρεφρέν ακολουθώντας τη μουσική ιστορία του Κυπριακού τραγουδιού.
2. Αναγνωρίζουν μουσικά στοιχεία του ρεφρέν “*Ντίλι ντίλι ολόγρουσον μαντίλιν*” (ρυθμό, τονισμούς μέτρου, διαστήματα, legato/staccato) σε διαφορετικές εκτελέσεις που δημιουργεί το κάθε παιδί και να προσπαθήσουν αυτές να τις συγκεντρώσουν σε μια κοινή δράση.
3. Να κατανοήσουν την έννοια της κλιμάκωσης σε μια δια-πολιτισμική εμπειρία και να την συνδέσουν με μια άλλη εμπειρία μουσικής ακρόασης.

Περιγραφή μαθήματος, πορείας και στρατηγικής

1. Αν δουλεύουμε σε μια τάξη όπου υπάρχει εκπαιδευτικό υλικό, μόλις χαιρετίσουμε τα παιδιά θα μπορούσαμε να τους δείξουμε για παράδειγμα μια μαθηματική πράξη πρόσθεσης: θα μπορούσαμε να χρησιμοποιήσουμε στυλό ή βιβλία ώστε να δείξουμε στα παιδιά πώς ο αριθμός των αντικειμένων αυξάνεται μέσα από την πρόσθεση, αφού προσθέτουμε ένα αντικείμενο κάθε φορά ή η αρχή: παίρνω όσα είχα πριν συν ένα καινούργιο.
2. Ας επιστρέψουμε στην ιστορία του *Ντίλι ντίλι* και να συνδέσουμε την εμπειρία μας από το εκπαιδευτικό υλικό με τη μουσική ακούγοντας το τραγούδι. Η ιστορία μας εμπεριέχει και στο περιεχόμενο αλλά και μουσικά το στοιχείο της πρόσθεσης, αφού πάντα κρατεί όσα είχαμε ήδη και πάνω σε αυτά προσθέτει κάτι ακόμα. Θα ζητήσουμε από τα παιδιά να αναφέρουν οποιεσδήποτε παρόμοιες εμπειρίες μοιράστηκαν με τους συγγενείς τους.
3. Θυμόμαστε τη δραστηριότητα όπου τα παιδιά δημιούργησαν κίνηση για να εκφράσουν το ξόρκι/ρεφρέν. Αν η δραστηριότητα δεν είχε τελειώσει και δεν είχαν προλάβει στο προηγούμενο μάθημα να παρουσιάσουν όλα τα παιδιά την κίνησή τους τότε ζητάμε και από τα υπόλοιπα παιδιά να μας δείξουν την κινητική τους επινόηση. Γίνεται συζήτηση για την εκφραστική ποιότητα όλων των κινήσεων.
4. Οι κινήσεις είναι όμορφες αλλά είναι τόσες πολλές που θα χρειαστεί να τις «σταθεροποιήσουμε» και καλούμε κάθε παιδί να αναπαραστήσει την κίνηση του στον πίνακα και να γράψουν το όνομα τους δίπλα από κάθε γραφική αναπαράσταση.

5. Στο τέλος της εμπειρίας αυτής θα ξεχωρίσουμε ποιες γραφικές αναπαραστάσεις είναι παρόμοιες μεταξύ τους και θα τις τοποθετήσουμε σε ομάδες σύμφωνα με τις ομοιότητες τους και μετά θα τις σχεδιάσουμε σε χαρτί A4. Στη συνέχεια θα ακούσουμε το τραγούδι και θα κάνουμε τις κινήσεις σύμφωνα με τις ομάδες γραφημάτων και τη σειρά που τοποθετήθηκαν.
6. Γίνεται συζήτηση κατά πόσο οι κινήσεις τόσων διαφορετικών ατόμων μπορούν να είναι τόσο παρόμοιες η μια με την άλλη και πως θα μπορούσαν να μετατραπούν σε ένα γράφημα το οποίο θα εξακολουθεί να αναπαριστά την κίνηση κάθε παιδιού.

Αναμενόμενα αποτελέσματα

Τα παιδιά θα παρουσιάσουν την κίνηση τους με γραφικά σύμβολα σύμφωνα με τα ρυθμικά και μελωδικά στοιχεία που εμπεριέχονται στο ρεφρέν, και έτσι θα δείξουν την ικανότητα τους να αναγνωρίζουν τέτοια παρόμοια στοιχεία σε διαφορετικές γραφικές αναπαραστάσεις. Μπορούν να εκφράσουν πολλά παραδείγματα πρόσθεσης συνδέοντας τα με τα μαθηματικά και τη μουσική.

Πλάνο μαθήματος 3: Συνάντηση Ιταλίας και Κύπρου

Μουσικοί στόχοι

Τα παιδιά αναμένεται:

1. Να εμπεδώσουν το κυπριακό τραγούδι, σε μελωδικό αλλά και σε ρυθμικό επίπεδο.
2. Να γνωρίσουν το ασύμμετρο μέτρο των 7/8 το οποίο χαρακτηρίζει την Ελληνική και Ισπανική μουσική.
3. Να παρουσιάσουν μορφές (ατομική εμπειρία) και δράσεις (εμπειρία σε ζευγάρια ή μικρές ομάδες) μέσα από τη χρήση του σώματος, και να τις συνδέουν με τις γραφικές αναπαραστάσεις τους ή τις λεκτικές εκφράσεις τους.
4. Να διακρίνουν το τελευταίο beat του ασύμμετρου μέτρου και να το τονίσουν με μια συγκεκριμένη δράση (πήδημα, να πιάσουν τη μύτη τους, χτύπημα χεριών, να μείνουν ακίνητοι).
5. Να βιώσουν τη διαφορά μεταξύ κίνησης και ακινησίας.
6. Να διακρίνουν διαφορές και ομοιότητες μεταξύ του *Ntíli ntíli* και του *Alla Fiera dell' Est*.
7. Να δημιουργήσουν και να ακολουθήσουν μια άτυπη παρτιτούρα συγχωνεύοντας όλα τα στοιχεία που προέρχονται και από τα δύο υλικά.
8. Να φτιάξουν ostinato και ρυθμικά μοτίβα στο μέτρο 7/8 με το σώμα τους ή με μικρά όργανα και να χρησιμοποιήσουν την ίδια συνοδεία και για τα δύο μουσικά υλικά (*Ntíli ntíli* και *Alla Fiera dell' Est*).

Drum Set $\text{H} \frac{7}{8}$

jump ing and jum ping hop touch ing and touch ing pop

H

clap ping and clap ping clap freez ing and freez ing STOP!

Περιγραφή μαθήματος, πορείας και στρατηγικής

1. Αφού χαιρετίσουμε τα παιδιά θυμόμαστε τη δραστηριότητα που είχαμε κάνει με την ιστορία του *Ντίλι ντίλι* με τα ζώα και τους χαρακτήρες που μπορεί να βρούμε στην ιστορία και μετά παίζουμε ένα παιχνίδι με «επαναλαμβανόμενα σχήματα» (οστινάτι) σε μέτρο 7/8 όπου στο τέλος του παιχνιδιού τα παιδιά θα πρέπει να «παγώνουν» προσπαθώντας να μιμηθούν το σχήμα από κάτι το οποίο θα εισηγηθούμε στην αρχή του παιχνιδιού.

Χοπ και πηδάω χοπ! (Χοροπήδημα πάνω και κάτω)

Ποπ και αγγίζω Ποπ (Ας ακουμπήσουμε με το δάχτυλο τη μύτη μας)

Κλαπ παλαμάκια κλαπ (Ας χτυπήσουμε παλαμάκια)

Σοπ και παγώνω στοπ!!!

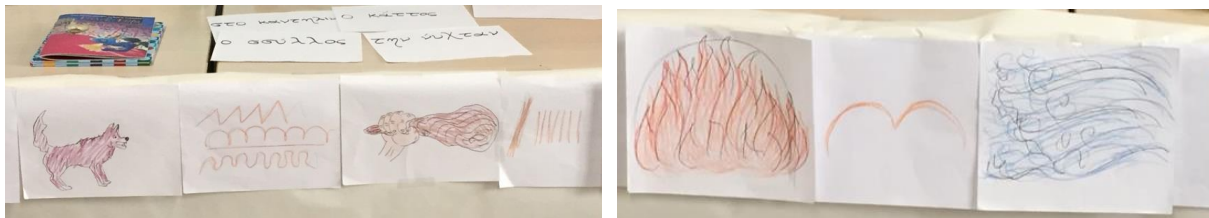
(Θα πρέπει να παγώνουμε τελείως σαν αγάλματα σε στάση τέτοια ώστε να μιμούμαστε αυτό που πρότεινε η ομάδα προηγουμένως – όπως ένα πουλί ή ένα σκύλο – κάνοντας έτσι εξάσκηση στο ρυθμικό μέτρο των 7/8. Αφού παίζουμε με τα σχήματα μπορούμε να καλέσουμε τα παιδιά να αναπαραστήσουν σκηνές δράσης σε ζευγάρια (για παράδειγμα ζώα να αγκαλιάζονται).

2. Θα καλέσουμε τα παιδιά να ακολουθήσουν τη συμβολική αναπαράσταση των αντικειμένων και ατόμων που αναφέρονται στην ιστορία του *Ντίλι ντίλι*, ενώ μπορούμε να τους βοηθήσουμε υποστηρικτικά με προτάσεις για σχηματισμούς.
3. Θα τοποθετήσουμε τις ζωγραφιές σε σειρά, αλλάζοντας τη σειρά εμφάνισης των χαρακτήρων σύμφωνα με το πώς παρουσιάζονται στην ιστορία (ποντίκι, γάτα, σκύλος, μαστούνη, κλπ.) και σε ένα χαρτί A4, το οποίο θα συμβολίζει την ένωση των παρόμοιων κινήσεων που παρουσιάστηκαν γραφικά από τα παιδιά.
4. Ας ακούσουμε ξανά το τραγούδι, καθώς θα μιμούμαστε με το σώμα μας το χαρακτήρα που εμφανίζεται κάθε φορά και φαίνεται και στη ζωγραφιά θα εμφανίζεται το γραφικό σύμβολο το οποίο θα αναπαριστά το ρεφρέν. Έτσι προσφέρεται η ευκαιρία στα παιδιά να τραγουδήσουν το

ρεφρέν και να εκφραστούν ταυτόχρονα και κινητικά: αυτό θα βοηθήσει να κατανοήσει ο εκπαιδευτικός την ακρίβεια στους τονισμούς του μέτρου καθώς και το επίπεδο συντονισμού μεταξύ κίνησης, φωνητικής έκφρασης και σωστής προφοράς.

5. Συζητάμε με τα παιδιά την τελευταία δραστηριότητα και τα ρωτάμε τι τους άρεσε περισσότερο και τι θα ήθελαν να αλλάξουν.
6. Αν κανένα παιδί δε θελήσει να μοιραστεί με την τάξη μια προσωπική εμπειρία αναφορικά με παρόμοια τραγούδια γνωστά στην οικογένεια του, τότε παρουσιάζουμε το τραγούδι *Alla Fiera dell'Est*, λέγοντας στα παιδιά την ιστορία πίσω από αυτό και τραγουδώντας εκφραστικά με τη φωνή μας ένα μέρος του, παρατηρώντας ταυτόχρονα τις αντιδράσεις τους.
7. Ακούμε ηχογραφημένο το τραγούδι και καλούμε τα παιδιά να ακούσουν και να βρουν ομοιότητες και διαφορές μεταξύ αυτού του τραγουδιού και του προηγούμενου: αν πρόκειται για παιδιά που δεν είναι από Ιταλία, τότε δίνεται κατά την ακρόαση η ερμηνεία των ιταλικών στίχων. Από μουσική άποψη τα παιδιά θα μπορέσουν να κατανοήσουν τη δομή σε φόρμα ροντό και την παρουσία μιας μουσικής «πρόσθεσης», έτσι θα εξασκηθούν σε μια εμπειρία προσεκτικής ακρόασης.
8. Λέμε στα παιδιά πως ξετυλίγεται η δράση στο τραγούδι και ονοματίζουμε όλους τους χαρακτήρες. Ρωτάμε τα παιδιά αν η διαφορετική μουσική και γλώσσα, ακόμα κι αν το αφηγηματικό περιεχόμενο είναι ίδιο. Ξυπνά διαφορετικά αισθήματα και συναισθήματα σε αυτούς και αν ναι, τότε γιατί συμβαίνει αυτό;
9. Θυμόμαστε μαζί με τα παιδιά την έννοια της «κλιμάκωσης/πρόσθεσης», την οποία συναντήσαμε και στα δύο τραγούδια με ακριβώς όμοιο τρόπο και τους καλούμε να ακούσουν και να επαναλάβουν τα ονόματα των αντικειμένων και χαρακτήρων που παρουσιάζονται στο τραγούδι, στην αυθεντική γλώσσα συνδέοντάς τα ξανά με τις ζωγραφιές.
10. Θα μπορούσαμε να τελειώσουμε το μάθημα με τον δάσκαλο να τραγουδά το τραγούδι και να εισηγείται στα παιδιά να δώσουν μια πιθανή ερμηνεία: Οι ζωγραφιές θα μπορούσαν να δοθούν σε κάποια παιδιά, ο δάσκαλος να τραγουδά τις στροφές (ή να ακουστεί η ηχογράφηση) και όταν το ζώο, ο χαρακτήρας ή το αντικείμενο αναφερθεί στο τραγούδι, το παιδί που κρατά την αντίστοιχη εικόνα θα πρέπει να σταθεί όρθιο ή να σταθεί σε μια προκαθορισμένη θέση. Έτσι δημιουργείται μια ζωντανή παρτιτούρα η οποία επιτρέπει στα παιδιά να οπτικοποιήσουν «φυσικά στο χώρο» την έννοια της «πρόσθεσης».
11. Τα παιδιά τα οποία δεν έχουν μια ζωγραφιά στα χέρια τους μπορούν να συνοδεύουν το ρεφρέν με κρουστά όργανα ή παίζοντας κρουστά σώματος, μόνα τους ή σε ζευγάρια στο ρυθμό των 7/8 που είχαμε κάνει στις προηγούμενες δραστηριότητες. Εδώ μπορούμε να τους δώσουμε τη δυνατότητα να μεγαλώσουν ή να διανθίσουν το οστινάτο με δικά τους ρυθμικά μοτίβα. Αυτό θα επιτρέψει τον/την εκπαιδευτικό να ελέγξει το επίπεδο καταλληλότητας των ρυθμικών μοτίβων που προτάθηκαν και αν είναι απαραίτητο να ενισχύσει τα παιδιά περαιτέρω. Όταν το τραγούδι μας τελειώσει θα ζητήσουμε από τα παιδιά να μην σταματήσουν να παίζουν, αλλά να συνεχίσουν να κρατάνε το ρυθμό 7/8 σταθερό στο σώμα τους ή στα όργανα που παίζουν.

12. Τραγουδάμε το *Ντίλι ντίλι* κάνοντας τα παιδιά να επικεντρωθούν στο γεγονός ότι με τον ίδιο ρυθμό μπορούμε να τραγουδήσουμε και τα δύο τραγούδια. Θα επεκταθούμε πάνω σε αυτή την ανακάλυψη από το επόμενο μας μάθημα!

Αναμενόμενα αποτελέσματα

- Να δημιουργηθεί μια άτυπη παρτιτούρα με βάση την εξέλιξη του τραγουδιού και τη δομή του: στροφή/ρεφρέν.
- Να αναπαραστήσουν τα παιδιά την έννοια της πρόσθεσης/κλιμάκωσης μέσα από μια οπτική σωματική εμπειρία στο χώρο, δημιουργώντας μια «ζωντανή» παρτιτούρα όπου κάθε παιδί μπορεί να βιώσει.
- Να εκτελέσουν την ίδια ρυθμική συνοδεία με ακρίβεια (με σταθερά χτυπήματα ή ρυθμικά μοτίβα, οστινάτο, τα οποία εισηγούνται τα παιδιά), καθώς τραγουδούν τα δύο τραγούδια συγχωνευμένα.
- Να συντονιστούν τραγουδώντας το τραγούδι στη σωστή τονικότητα και συνδυάζοντάς το με κίνηση.

Αποδεικτικά στοιχεία μάθησης

Τα παιδιά μπορούν να ακούσουν ή να τραγουδήσουν το τραγούδι *Alla Fiera dell'Est*.

Τραγουδούν το ρεφρέν του κυπριακού τραγουδιού συντονίζοντας το τραγούδι με κινήσεις.

Μπορούν να κινούνται στο χώρο και να επιλέγουν ή να ακούνε ή να ακολουθούν μια άτυπη παρτιτούρα που παρουσιάζεται στο πάτωμα ή στον τοίχο.

Πλάνο μαθήματος 4: Δημιουργώντας μια διαπολιτισμική εκτέλεση

Μουσικοί στόχοι

Τα παιδιά αναμένεται:

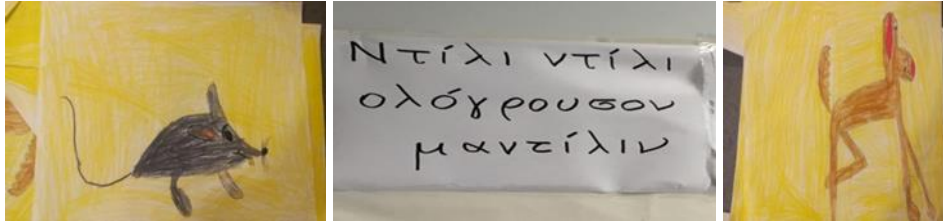
1. Να δημιουργήσουν μια γλώσσα και ένα μουσικό γεγονός συγχωνεύοντας τα δύο διαφορετικά υλικά σε ένα στυλ το οποίο θα επιλέξουν τα παιδιά από μόνα τους.
2. Να φτιάξουν μια άτυπη παρτιτούρα, συγχωνεύοντας όλα τα διαφορετικά μουσικά, κινητικά, γραφικά και καλλιτεχνικά στοιχεία που προέκυψαν από το προηγούμενο μάθημα.
3. Να εκτελέσουν ένα νέο μουσικό διαπολιτισμικό υλικό βασισμένο στην άτυπη παρτιτούρα που δημιούργησαν τα παιδιά στην τάξη, ώστε να το μοιραστούν τελικά με τις οικογένειες τους.

Περιγραφή μαθήματος, πορείας και στρατηγικής

1. Αφού χαιρετίσουμε τα παιδιά, ξεκινάμε από την ανακάλυψη που κάναμε στο προηγούμενο μάθημα: που αφορά το ίδιο ρυθμικό μοτίβο το οποίο μπορεί να χρησιμοποιηθεί και στα δύο τραγούδια: το ελληνικό και το ιταλικό. Θα θυμίσουμε στα παιδιά το ξόρκι (το ρυθμικό μοτίβο που χαρακτηρίζει το ρεφρέν του *Ντίλι ντίλι*) και αυτό θα τους βοηθήσει να διατηρήσουν ένα σταθερό παλμό με το σώμα ή στα μουσικά όργανα ή σε άλλα αντικείμενα.
2. Καθώς τα παιδιά παίζουν το οστινάτο, ο δάσκαλος μπορεί να προσπαθεί να τραγουδά κάποια μικρά τμήματα και από τα δύο τραγούδια.
3. Θα συζητήσουμε με τα παιδιά ώστε να δημιουργήσουμε ένα νέο τραγούδι το οποίο θα περιλαμβάνει στοιχεία και από τα δύο τραγούδια, έχοντας στο μυαλό μας το γεγονός ότι η ιστορία τους είναι βασικά ίδια, καθώς και η δομή τους. Ακόμα και χωρίς να ρωτήσουμε τα παιδιά, μπορούμε να δούμε ότι η μόνη βασική διαφορά των δύο τραγουδιών είναι η αρχή τους: συγκεκριμένα στο κυπριακό τραγούδι ο κεντρικός χαρακτήρας στην αρχή είναι η κοπέλα που κεντά ένα ολόχρυσο μαντήλι, ενώ στο ιταλικό τραγούδι ο κύριος χαρακτήρας στην αρχή του

τραγουδιού είναι ο πατέρας ο οποίος πάει στην αγορά για να αγοράσει ένα ποντίκι με δυο νομίσματα.

4. Θα καλέσουμε τα παιδιά να βρουν μια καινούργια αρχή, που να προκύπτει από τη συγχώνευση των δύο τραγουδιών. Θα τους βοηθήσουμε στη δημιουργία τους απλά συντονίζοντας τις ιδέες τους, χωρίς να επηρεάσουμε το περιεχόμενό τους. Η κοινή ιστορία που ξετυλίγεται παρακάτω και στα δύο τραγούδια μπορεί να εναλλάσσεται μια η ιταλική στροφή και μια το κυπριακό ρεφρέν ή ανάποδα. Στην πρώτη περίπτωση τότε θα μπορούσαμε όταν ακούγεται το κυπριακό ρεφρέν να παραθέσουμε την άτυπη παρτιτούρα που είχαμε δημιουργήσει για αυτό, η οποία θα μπορούσε να τροποποιηθεί. Θα μπορούσαν να τοποθετηθούν και πάλι στη σειρά οι ζωγραφιές αλλά το κυπριακό ρεφρέν να υπάρχει γραμμένο σε χαρτί A4.

5. Μόλις αποφασιστεί από την ομάδα η καινούργια αρχή στο τραγούδι προσπαθούμε να τη μελοποιήσουμε χρησιμοποιώντας τελείως διαφορετικό ύφος από αυτό που υπάρχει στα δύο τραγούδια, όπως ραπ ή θα μπορούσαμε απλά να το απαγγείλουμε και μετά να το τραγουδήσουμε όταν πλέον ξεκινήσει η πρόσθεση στίχων.
6. Σε αυτό το σημείο καθόμαστε μαζί με τα παιδιά και εξετάζουμε μαζί τους όλα τα στοιχεία που θα μπορούσαμε να χρησιμοποιήσουμε στην εκτέλεση που αφορά στη συνάντηση των δύο τραγουδιών:
  - α. Μια νέα αρχή που δημιουργήσαμε εμείς και στην οποία βάλουμε μουσική ή απαγγείλαμε (αυτή τη νέα αρχή μπορούμε να την γράψουμε και να την διαβάσουμε στη μητρική μας γλώσσα: αυτό θα σημαίνει ότι αν αυτή η δραστηριότητα γίνει στην Ισπανία, τότε σε ένα μόνο τραγούδι θα συναντήσουμε τρεις διαφορετικές γλώσσες).
  - β. Ένα τραγούδι το οποίο επιτρέπει τη συνάντηση των ιταλικών στροφών με το ελληνικό ρεφρέν.
  - γ. Σχέδια και ζωγραφιές που αναπαριστούν τους χαρακτήρες και από τις δύο ιστορίες και τα χαρτιά A4 στα οποία έχουμε γραμμένους τους στίχους από το κυπριακό ρεφρέν/ξόρκι, στην αυθεντική γλώσσα.
  - δ. Η αναπαράσταση με το σώμα στο χώρο της έννοιας της πρόσθεσης.
7. Ας δημιουργήσουμε μια νέα άτυπη παρτιτούρα που θα ξεκινά με τη νέα αρχή την οποία δημιούργησαν τα παιδιά πιο πριν και θα ενταχθεί μέσα στις υπόλοιπες αναπαραστάσεις.
8. Θα φτιάξουμε μαζί με τα παιδιά μια οπτική αναπαράσταση της πρόσθεσης του μουσικού μας υλικού. Η παρτιτούρα θα αναπτυχθεί στο πάτωμα και πίσω από κάθε ζωγραφιά θα στέκεται μια μικρή ομάδα παιδιών που θα αναπαριστούν το αντίστοιχο ζώο ή χαρακτήρα. Τα παιδιά θα στέκονται καθώς τραγουδούν ή απαγγέλουν τη δικιά τους αρχή στο τραγούδι και θα ξεκινήσουν να τραγουδάνε το τραγούδι (μπορούν να τραγουδούν πάνω σε μια ορχηστρική μουσική βάση, караόκε, μπορούν να τραγουδήσουν a cappella ή να ακούσουν τον δάσκαλο να τραγουδά τις στροφές και να τραγουδήσουν μόνο στο ρεφρέν) και κάθε φορά που αναφέρεται ένα ζώο, χαρακτήρας ή αντικείμενο η αντίστοιχη ομάδα θα πρέπει να καθίσει κάτω. Καθώς το τραγούδι

έγινε όλο και πιο μεγάλο και προστίθενται κι άλλοι χαρακτήρες θα αυξάνεται και ο αριθμός των παιδιών που κάθονται ενώ τα όρθια παιδιά όλο και θα λιγοστεύουν.
Μέχρι το τέλος του τραγουδιού όλα τα παιδιά θα είναι καθισμένα κάτω πίσω από την παρτιτούρα για να τραγουδήσουν όλοι μαζί το τελευταίο ρεφρέν.

Τελικό αναμενόμενο αποτέλεσμα, αποδεικτικά στοιχεία και μοίρασμα

Μαζί με τα παιδιά θα φτιάξουμε πολλές άτυπες παρτιτούρες, οι οποίες θα δημιουργηθούν αποκλειστικά από τα ίδια τα παιδιά που θα φτιάξουν τις ζωγραφιές και θα αναπαραστήσουν τις κινήσεις τους μέσα από γραφήματα. Τα παιδιά θα είναι επίσης ικανά να ακολουθούν αυτές τις παρτιτούρες τις οποίες δημιούργησαν με τραγούδι και κίνηση. Τα παιδιά θα παρουσιάσουν το τελικό δρώμενο και θα συντονίσουν, την ατομική τους κίνηση και τη ρυθμική τους συνοδεία χρησιμοποιώντας διαφορετικές χροιές (κρουστά σώματος και κρουστά μουσικά όργανα).

Η διδακτική ενότητα μπορεί να τελειώσει με τα παιδιά να παρουσιάζουν το τελικό δημιούργημα τους ενώ θα μοιραστούν με τους γονείς τους την εμπειρία τους από όλη την εκπαιδευτική διαδικασία και το πώς έφτασαν στην τελική παρουσίαση. Έτσι οι οικογένειες θα εμπλακούν στην συνολική διαδικασία αφού μπορούν να συμμετέχουν και να τραγουδήσουν και αυτοί το ρεφρέν ή να παίξουν ένα ρυθμικό οστινάτο σε σταθερό ρυθμό στο μέτρο των 7/8. Ως εκ τούτου τα παιδιά θα μπορέσουν να μοιραστούν τους αναστοχασμούς τους για την ευκαιρία που είχαν να κατανοήσουν το πώς δύο διαφορετικές μουσικές ταυτότητες μπορούν να συγχωνευτούν και να παιχτούν μαζί ώστε να δημιουργηθεί μια νέα, που σέβεται ταυτόχρονα και τις άλλες δύο.

Campbell, P. S. (2004). *Teaching music globally*. Oxford: Oxford University Press.